QORTI KOSTITUZZJONALI

IMĦALLFIN

S.T.O. PRIM IMĦALLEF MARK CHETCUTI
ONOR. IMĦALLEF GIANNINO CARUANA DEMAJO
ONOR. IMĦALLEF ANTHONY ELLUL

Seduta ta’ nhar it-Tnejn, 23 ta’ Ġunju 2025

Numru 51

Rikors numru 115/2025/1 MS

Rio Micallef

v.

L-Avukat Ġenerali u l-Avukat tal-Istat

1. B’din is-sentenza l-Qorti qiegħda tiddeċiedi l-appell tal-attur mis-sentenza li l-Qorti Ċivili, Prim’Awla tat fis-27 ta’ Marzu, 2025 li ċaħdet it-talbiet tiegħu. Il-kwistjoni tittratta dwar il-ġuri bl-att tal-akkuża numru 14/2013. Proċess li ngħalaq bis-sentenza li l-Qorti Kriminali tat fil-11 ta’ April, 2025. L-attur jilmenta li sofra minn ksur tal-jedd għal smigħ xieraq u wkoll hu vittma ta’ diskriminazzjoni għaliex ma kellux l-għaxart ijiem żmien skond il-liġi, sabiex jiddeċiedi jekk il-proċess kriminali għandux isir

b'ġuri jew mingħajr. Dan in segwitu għall-emenda li saret bl-Att VII li daħal fis-seħħ fis-17 ta' Marzu 2025 li emenda l-Att dwar id-Dipendenza fuq id-Droga (Kap. 537) u liġijiet oħra.

2. Il-fatti tal-kawża ġew spjegati hekk mill-Ewwel Qorti:

> 8. *"Ir-rikorrent huwa wieħed minn tliet ko-akkużati fi proċeduri penali dwar drogi u sustanzi illeċiti. Il-ġuri fil-konfront tiegħu u tal-ko-akkużati l-oħrajn beda jinstema' nhar it-Tnejn, l-24 ta' Marzu 2025 fid-9am, u għadu qed jinstema'.*
>
> 9. *Fis-17 ta' Marzu 2025, ġie promulgat l-Att VII bit-titolu «Att sabiex jemenda l-Att dwar Dipendenza fuq id-Droga (Trattament mhux Priġunerija), Kap.537 u liġijiet varji relatati mad-droga». Fost il-bidliet magħmula b'dan l-Att, hemm ukoll bidla li kellha ssir lill-artikolu 436(6) tal-Kodiċi Kriminali. Din id-dispożizzjoni kienet tgħid hekk:*
>
>> *Minkejja kull dispożizzjoni oħra ta' dan il-Kodiċi u bla ħsara għad-dispożizzjonijiet tas-subartikoli li ġejjin ta' dan l-artikolu, l-akkużat jista', mhux iktar tard minn għaxart ijiem wara d-data tan-notifika tal-avviż imsemmi fl-artikolu 438(6) jew tal-ordni msemmi fl-artikolu 620(4), jippreżenta nota fir-reġistru tal-qorti li biha jagħżel li ġuri ma jiġix magħżul għall-kawża jew għad-deċiżjoni dwar kull kwistjoni kollaterali taħt it-Titolu VII tat-Taqsima II tat-Tieni Ktieb ta' dan il-Kodiċi, u kopja uffiċjali ta' dik in-nota għandha tiġi notifikata lill-Avukat Ġenerali:*
>>
>> *Iżda dan is-subartikolu ma japplikax għall-kawża dwar ir-reat meta t-talba fl-att tal-akkuża tkun għal piena ta' priġunerija għall-għomor.*
>
> 10. *Bl-artikolu 3 tal-Att VII tal-2025, fil-proviso tal-artikolu 436(6) tal-Kodiċi Kriminali żdiedu l-kliem «ħlief għal reat kontra l-Ordinanza dwar il-Professjoni Medika u l-Professjonijiet li għandhom x'jaqsmu magħha jew kontra l-Ordinanza dwar il-Mediċini Perikolużi», wara l-kliem «priġunerija għall-għomor». B'hekk, persuna akkużata b'reat permezz ta' att t'akkuża li fih tkun qed tintalab il-piena ta' priġunerija għall-għomor tista' tagħżel li l-każ tagħha jinstema' mingħajr ġurati biss jekk ir-reat addebitat lilu jkun kontra l-Ordinanzi msemmija fl-emenda magħmula.*
>
> 11. *Jirriżulta paċifiku li r-rikorrent huwa proprju akkużat b'reati kontra dawn l-Ordinanzi.*
>
> 12. *Iż-żewġ ko-akkużati l-oħrajn, minnufih wara l-promulgazzjoni tal-emenda msemmija ressqu n-nota li biha ddikjaraw li ma riedux li jintgħażlu l-ġurati fil-każ tagħhom. Jidher li peress li r-rikorrent*

m'għamilx din l-għażla minnufih, il-Qorti Kriminali iffissat udjenza għall-20 ta' Marzu 2025.

13. *Jidher mill-verbal ta' dik l-udjenza li r-rikorrent kien qed isostni li, peress illi fil-mument tal-promulgazzjoni tal-Att VII tal-2025, il-ġuri kien appuntat, u l-akkużati kienu effettivament ilhom notifikati bl-avviż imsemmi fl-artikolu 438(6) tal-Kodiċi Kriminali, it-terminu ta' għaxart ijiem imsemmija fl-artikolu 436(6) tal-Kodiċi preċitat bdew jgħaddu minn dakinhar tal-promulgazzjoni tal-Att VII tal-2025.*

14. *Matul is-smigħ quddiem il-Qorti Kriminali, id-difensuri tar-rikorrent iddikjaraw «illi l-ġuri fil-konfront ta' dan l-akkużat isir bil-ġurija». Wara din id-dikjarazzjoni, il-prosekuzzjoni ddikjarat li «dment li d-difiża kolleġjalment ma tirravviża l-ebda nullità fil-fatt illi l-Qorti tgħaddi biex tapplika l-emendi introdotti fl-Att VII ta' 2025, hija ma għandhiex oġġezzjoni illi l-ġuri ta' Rio Micallef isir bil-ġurija filwaqt li taż-żewġ akkużati oħra isir mingħajr ġurija».*

15. *Din id-dikjarazzjoni mid-difiża tal-ko-akkużati l-oħrajn saret fl-istess udjenza, iżda d-difensuri tar-rikorrenti ma riedux jagħmlu dikjarazzjoni f'dak is-sens.*

16. *Imbagħad il-Qorti Kriminali ippronunzjat dikriet kif ġej:*

> *Il-Qorti rat l-emendi introdotti għal proviso tal-artiklu 436 sub-inċiż 6 tal-Kodiċi Kriminali, tosserva illi madanakollu ma hemm ebda emenda fl-Att VII tat-2025 għal dak dispost fl-artiklu 436(6) tal-Kodiċi Kriminali kif lanqas hemm disposizzjoni transitorja applikabbli għal dawk il-ġurijiet li kienu diġà appuntati għas-smiegħ fil-jum tal-pubblikazzjoni tal-att.*
>
> *Il-Qorti għalhekk billi l-akkużati ilhom li ġew notifikati bl-avviż tas-smiegħ tal-ġuri mis-16 ta' Diċembru, 2024, ma tistax tilqa' t-talba kontenuta fin-nota tal-akkużati, David Tabone u Darren James Vella.*
>
> *Billi t-terminu ta' għaxart ijiem konċess fl-artiklu 436(6) tal-Kodiċi Kriminali laħaq iddekorra fid-dawl tal-fatt illi l-emendi li saru għal-liġi ħallew invarjata id-disposizzjoni tal-artiklu 436(6) hawn fuq indikat, u għalhekk il-Qorti tordna li l-ġuri tat-tlett akkużati isir bil-ġurija u jibda nhar it-Tnejn, 24 ta' Marzu, 2025 fid-9:00am.*

17. *Billi r-rikorrent dehrlu li dak li sar quddiem il-Qorti Kriminali jikser id-drittijiet fundamentali tiegħu taħt l-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u taħt l-artikoli 6 u 14 tal-Konvenzjoni Ewropea, ressaq din il-kawża."*

3. Fil-21 ta' Marzu, 2025 l-attur fetaħ il-kawża u talab lil din il-Qorti sabiex:

"1.Tiddikjara li l-esponent ser isofri leżjoni tad-dritt ta' smigħ xieraq u d-dritt ta' projbizzjoni minn diskriminazzjoni kif sanzjonati fit-termini tal-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta u l-artikolu 6, meħuda flimkien mal-artikolu 14 tal-Konvenzjoni Ewropea dewar id-Drittijiet tal-Bniedem, jekk huwa ma jingħatax il-perjodu ta' għaxart (10) ijiem sabiex jiddetermina u jiddeċiedi jekk għandux igħaddi ġuri bil-ġurati jew mingħajr ġurati skont l-Att sabiex jemenda l-Att dwar id-Dipendenza fuq id-Droga (Trattament mhux Priġunerija), Kap. 537 u liġijiet varji relatati mad-droga li ttirferixxi għall-artikolu 436(6) tal-Kodiċi Kriminali ta' Malta.

2.Tagħti dawk il-provvedimenti kollha li hija tħoss neċessarji sabiex jiġu salvagwardati d-drittijiet fundamentali tar-rikorrent, fosthom illi tordna li jiġi differit il-ġuri sabiex l-esponent jingħata żmien biex jikkunsidra l-posizzjoni tiegħu fir-terminu l-għaxart ijiem previst f'artikolu 436(6) tal-Kodiċi Kriminali ta' Malta".

4. Il-konvenuti wieġbu fl-24 ta' Mejju 2025 u fil-meritu taw ir-raġunijiet għalfejn il-Qorti għandha tiċħad it-talbiet tal-attur.

5. Fis-27 ta' Marzu, 2025 l-Ewwel Qorti tat is-sentenza li biha ċaħdet it-talbiet tal-attur.

6. Fl-1 ta' April, 2025 l-attur appella mis-sentenza. Il-konvenuti wieġbu fl-10 ta' April 2025 u taw raġunijiet għalfejn din il-Qorti għandha tiċħad l-appell.

7. Il-Qorti ser tibda billi tikkunsidra <u>l-aggravju relatat mal-allegat ksur tal-jedd fundamentali għal smigħ xieraq</u>. Fl-aggravju l-attur isostni li element importanti ta' dak il-jedd hu li jkollok proċedura li hi stabbilita b'ċertezza fil-liġi sabiex l-individwu jkun jaf kif l-Istat ser jimxi kontra tiegħu. Ilmenta li f'dan il-każ fil-liġi m'hemm l-ebda dispożizzjoni tranżitorja u għalhekk ġie ppreġudikat billi f'daqqa waħda sab ma' wiċċu

proċedura ġdida mingħajr ma ngħata terminu ta' għaxart ijiem biex jiddeċiedi jekk riedx li l-każ tiegħu jiġi ġudikat f'ġuri jew quddiem imħallef waħdu.

8. L-Ewwel Qorti rraġunat hekk:

> *47. "Ngħaddu issa għall-argument l-ieħor tar-rikorrenti, u ċjoè dak dwar il-jedd ta' smigħ xieraq. Kemm mill-premessi tar-rikors li bih inbdiet din il-kawża u kemm matul is-sottomissjonijiet li saru fil-kors tat-trattazzjoni, il-Qorti fehmet li l-ilment tar-rikorrent huwa mibni interament fuq il-prinċipju li huwa rrifera għalih bħala tar-«retroattività ta' liġi proċedurali».*
>
> *48. Huwa opportun f'dan l-istadju li din il-Qorti tenfażizza, kif wara kollox għamlet waqt it-trattazzjoni tal-kawża, li l-mansjoni tagħha fil-kawża odjerna m'hijiex li tirrevedi d-deċiżjoni tal-Qorti Kriminali għal dak li jirrigwarda l-fondament ġuridiku tagħha. Il-mansjoni ta' din il-Qorti huwa biss li teżamina jekk dik id-deċiżjoni twassalx għal vjolazzjoni tad-drittijiet fondamentali invokati mir-rikorrenti. F'dan is-sens għalhekk bosta mis-sottomissjonijiet li saru dwar prinċipji tat-tranżitorjetà tal-liġi proċedurali huma, anki jekk interessanti, irrilevanti għal dak li trid tiddeċiedi dwaru l-Qorti.*
>
> *49. Dan huwa hekk għaliex ma jirriżultax li l-prinċipju ta' retroattività invokat mir-rikorrenti jikkostitwixxi xi parti komponenti tal-jedd ta' smigħ xieraq kif tutelat mill-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni jew mill-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea.*
>
> *50. Fl-ebda ħin matul it-trattazzjoni ta' din il-kawża ma ġie spjegat eżattament kif il-prinċipju tant enfażizzat mir-rikorrenti jinkwadra ruħu fid-dispożizzjonijiet tal-artikolu 39 jew tal-artikolu 6.*
>
> *51. Il-Qorti jidhrilha li ma hemm ebda dritt fondamentali sabiex bidliet fil-proċedura ġudizzjarja jidħlu fis-seħħ b'mod retroattiv. Anzi, l-artikolu 39(8) tal-Kostituzzjoni proprju jivvjeta ir-retroattività ta' liġi penali sa fejn din tista' tolqot ir-reità ta' atti partikolari jew is-severità tal-piena imponibbli. Dik id-dispożizzjoni fil-fatt tipprovdi kif ġej:*
>
> > *Ħadd ma għandu jitqies li jkun ħati ta' reat kriminali minħabba f'xi att jew omissjoni li, fil-ħin meta jkun sar, ma jkunx jikkostitwixxi reat bħal dak, u ebda piena ma għandha tiġi mposta għal xi reat kriminali li tkun aktar severa fi grad jew xorta mill-ogħla piena li setgħet tiġi mposta għal dak ir-reat fiż-żmien meta jkun ġie magħmul.*

*52. Huwa ċar għalhekk minn din id-dispożizzjoni li dak li qed jiġi vjetat mill-artikolu 39 huwa li b'effett ta' liġi ġdida, persuna tista' tinstab ħatja ta' reat għal fatt li ma kienx jikkostitwixxi reat fiż-żmien meta seħħ, jew inkella li b'dik il-liġi l-ġdida tiġi mposta piena aktar severa minn dik li kienet fis-seħħ fiż-żmien meta r-reat ġie mwettaq. Fi kliem ieħor, dak li huwa vjetat hawnhekk huwa r-retroattività (ara f'dan is-sens **Il-Pulizija vs. Lawrence Cuschieri**, Qorti Kostituzzjonali, 8 ta' Jannar 1992)[1]. L-ilment tar-rikorrent fil-każ odjern huwa anzi l-kuntrarju – huwa jrid li liġi ġdida jkollha effett retroattiv.*

53. Il-Qorti tifhem iżda li <u>jista'</u> jkun il-każ li r-retroattività ta' liġi ġdida – jew in-nuqqas ta' dik ir-retroattività – twassal <u>fiċ-ċirkostanzi kongruwi</u> għal vjolazzjoni tad-dritt ta' smigħ xieraq. Naturalment imiss lil min jallega dik il-vjolazzjoni l-oneru li juri li din il-vjolazzjoni seħħet.

54. Fir-rigward huma opportuni s-segwenti osservazzjonijiet.

*55. Fl-ewwel lok, huwa miżmum illi s-smigħ tal-każ minn ġurati huwa proċess kompatibbli mad-dritt ta' smigħ xieraq tal-akkużat (ara f'dan is-sens id-deċiżjoni **R. vs. Belgium** (KEDB, 30 ta' Marzu 1992), kif ukoll **Saric vs. Denmark** (QEDB, 2 ta' Frar 1999)). ……….*

56. Issa tqum il-kwistjoni jekk bil-bidla magħmula fil-liġi ftit jiem qabel iċ-ċelebrazzjoni tal-ġuri tar-rikorrenti, liema bidla ġiet deċiża li mhux applikabbli għall-proċeduri li fihom huwa involut l-istess rikorrenti, ġiex vjolat id-dritt tiegħu għal smigħ xieraq.

57. Din il-Qorti jidhrilha li bl-ebda mod ma jista' jingħad li l-fatt li r-rikorrent ġie eskluż mill-bidla fil-liġi mwettqa bl-Att VII tal-2025 iwassal għall-vjolazzjoni tad-dritt tiegħu għal smigħ xieraq. Dan hu hekk għaliex l-effett tal-esklużjoni tar-rikorrenti mill-applikazzjoni ta' dawk il-bidliet leġiżlattivi kien proprju li huwa jibqa' fl-istess pożizzjoni li kien jinsab fiha <u>qabel</u> saru dawk l-emendi. U l-pożizzjoni li fiha r-rikorrent kien jinsab <u>qabel</u> dawk l-emendi kienet pożizzjoni li kienet kompatibbli mad-dritt tiegħu għal smigħ xieraq skont l-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u skont l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea.

*58. Solitament huma bidliet leġiżlattivi li jinterferixxu mad-drittijiet tal-partijiet fil-kors ta' proċeduri ġudizzjarji li jistgħu jagħtu lok għal vjolazzjonijiet tad-dritt ta' smigħ xieraq. Kif intqal fid-deċiżjoni **Gorraiz Lizarraga and others vs. Spain** (QEDB, 27 t'April 2004):*

> *The Court has already had occasion to rule on allegations of intervention by the State, through the legislature, in order to influence the outcome of a case to which it was party in which a finding had already been made against it in the examination on the merits. This was the situation that obtained in Stran Greek Refineries and Stratis Andreadis (cited above), Papageorgiou (cited above), National & Provincial Building Society, Leeds Permanent Building Society and*

[1] Kollezz. Vol.LXXVI.i.1.

> *Yorkshire Building Society ("Building Societies") v. the United Kingdom (judgment of 23 October 1997, Reports 1997-VII), and Zielinski and Pradal and Gonzalez and Others v. France ([GC], nos. 24846/94 and 34165/96 to 34173/96, ECHR 1999-VII). On this subject, the Court reaffirms that, while in principle the legislature is not precluded from adopting new retrospective provisions to regulate rights arising under existing laws, the principle of the rule of law and the notion of fair trial enshrined in Article 6 preclude any interference by the legislature with the administration of justice designed to influence the judicial determination of a dispute save on compelling grounds of the general interest (see the following judgments cited above: Stran Greek Refineries and Stratis Andreadis, p. 82, § 49; Papageorgiou, p. 2288, § 37; Building Societies, p. 2363, § 112; and Zielinski and Pradal and Gonzalez and Others, § 57)…………*

59. Fejn, min-naħa l-oħra, il-bidla leġiżlattiva ma taffettwax id-drittijiet tal-parti – f'dan il-każ l-akkużat – diffiċilment tista' tqum vjolazzjoni ta' dritt ta' smigħ xieraq meta dik il-vjolazzjoni ma tkunx teżisti qabel il-bidla leġiżlattiva stess. Ċertament li f'dan il-każ ma ġiex muri mod'ieħor.

60. Ma jkunx inopportun li ssir konsiderazzjoni oħra fil-każ ta' dan ir-rikorrenti.

61. Kif diġà ssemma aktar kmieni, ir-rikorrent f'din il-kawża ddikjara, waqt l-udjenza tal-20 ta' Marzu 2025 quddiem il-Qorti Kriminali, li «l-ġuri fil-konfront ta' dan l-akkużat isir bil-ġurija». Il-każ tar-rikorrenti qiegħed issa – appuntu – jinstema' bil-ġurija, kif xtaq hu stess. Diffiċli li wieħed jifhem kif is-smigħ tal-każ bil-ġuri – kif ried dan ir-rikorrent – qed jikser id-dritt ta' smigħ xieraq tiegħu.

62. Għalhekk anki dan l-ilment tar-rikorrenti huwa karenti minn fundament".

9. Quddiem l-Ewwel Qorti l-argument tal-attur kien li l-emenda li saret fil-*proviso* tal-art. 436(6) tal-Kodiċi Kriminali, kellha tingħata effett retroattiv ladarba tiffavorixxi lill-akkużat. Fl-istadju tal-appell l-attur qiegħed issa jilmenta li hemm nuqqas ta' ċertezza legali.

10. Il-Qorti Kriminali tat digriet li bih iddikjarat li l-emenda li saret bl-art. 3 fl-Att VII tal-2025 ma tapplikax għall-każ in eżami għaliex kienu diġà għaddew l-għaxart ijiem mid-data tan-notifika tal-avviż tal-ġuri li

jissemmew fl-art. 436(6) tal-Kodiċi Kriminali. Dik hi l-interpretazzjoni li tat il-Qorti Kriminali, u ma jispettax lil din il-qorti sabiex tagħmel interpretazzjoni tal-liġi wara l-emenda li saret bl-Att VII tal-2025.

11. Fil-każ tal-attur il-Qorti Kriminali kkonkludiet li l-ġialadarba skont l-art. 436(6) tal-Kodiċi Kriminali l-għażla mill-akkużat kellha ssir mhux iktar tard minn għaxart ijiem wara d-data tan-notifika tal-avviż ta' smigħ tal-ġuri u l-ko-akkużati kienu ġew notifikati fis-16 ta' Diċembru 2024, dik l-għażla ma teżistix għall-każ tagħhom. Wieħed irid jiftakar li kulma seħħ bl-emenda introdotta bl-art. 3 tal-Att VII tal-2025 hu li subinċiż (6) tal-art. 436 tal-Kodiċi Kriminali japplika wkoll għal reati kontra l-Ordinanza dwar il-Professjoni Medika u l-Professjonijiet u l-Ordinanza dwar il-Mediċini Perikolużi, fejn it-talba fl-att tal-akkuża hi piena ta' għomor fil-ħabs. Emenda li daħlet fis-seħħ fis-17 ta' Marzu, 2025 meta l-ġuri tal-ko-akkużati kien diġà appuntat għas-smigħ għas-seduta tal-24 ta' Marzu, 2025 u kienu diġà notifikati bl-avviż ta' smigħ.

12. Il-Qorti tibda biex tosserva li kien l-istess attur li fis-seduta tal-20 ta' Marzu 2025 li saret quddiem il-Qorti Kriminali, ġranet qabel il-bidu tal-ġuri, iddikjara li ried li l-każ tiegħu jinstema' u jiġi deċiż f'ġuri. Dan irrispettivament jekk l-attur kellux għaxart ijiem jew inqas sabiex jagħmel l-għażla. Dan wara li l-ko-akkużati l-oħra ppreżentaw nota u talbu li ma jinħatarx il-ġuri u l-każ jinstema' u jiġi deċiż minn Imħallef waħdu. L-attur

kien assistit minn Avukati ta' fiduċja tiegħu, u fl-ebda ħin qabel m'għamel dik id-dikjarazzjoni ma lmenta minn xi diffikultà sabiex jagħmel dikjarazzjoni bħal dik. Id-dikjarazzjoni li għamel fil-Qorti permezz tad-difensuri tiegħu, hi ċara u univoka; *"Illi l-ġuri fil-konfront ta' dan l-akkużat isir bil-ġurija"*.

13. Fit-tieni lok il-fatt li tibdil fil-liġi ma sarx b'effett retroattiv u għalhekk ma kellux jedd jagħżel bejn proċess kriminali bil-ġurati jew mingħajr ġurati, ma jfissirx li l-attur sofra ksur tal-jedd għal smigħ xieraq. Dan apparti li kif sewwa osservat l-Ewwel Qorti, bl-emenda li saret fil-liġi l-attur żamm il-pożizzjoni oriġinali li kellu.

14. *Inoltre*, il-fatt li fl-Att VII tal-2025 m'hemmx dispożizzjoni tranżitorja fl-Att VII tal-2025 ma jfissirx li b'daqshekk hemm nuqqas ta' ċertezza legali. L-attur naqas milli jispjega u juri kif il-fatt li ma kellux jedd jagħżel bejn proċess kriminali quddiem ġuri jew mingħajr ġuri, wassal għal preġudizzju rrimedjabbli fil-proċess kriminali. Wieħed irid isemmi wkoll li għalkemm l-attur ma kellux dik l-għażla, xorta kellu aċċess għall-Qorti.

15. Il-Qorti żżid li f'kull każ l-attur kellu l-jedd jappella mis-sentenza li l-Qorti Kriminali tat wara li l-ġurati sabuh ħati tal-akkużi. Appell jsir kemm fuq punti ta' fatt u ta' liġi. Għalhekk fl-aħħar mill-aħħar f'każ ta' sejbien ta' ħtija, il-ħati għandu l-opportunità li jkollu l-każ tiegħu mistħarreġ mill-Qorti

tal-Appell Kriminali presjeduta minn tliet Imħallfin. Proċedura li fiha jsir apprezzament tal-provi mill-ġdid meta l-appell ikun dwar punti ta' fatt. F'dan ir-rigward wieħed irid jiftakar li f'ilmenti ta' din ix-xorta jiġi mistħarreġ jekk b'mod ġenerali l-proċeduri kinux ġusti. *Inoltre*, u f'kull każ il-piena tingħata mill-Qorti Kriminali presjeduta mill-Imħallef waħdu, u minn liema kap tas-sentenza l-ħati għandu jedd li jappella.

16. L-aggravju l-ieħor hu li <u>l-attur sofra minn diskriminazzjoni għaliex bil-bdil leġiżlattiv persuni oħra fl-istess sitwazzjoni ma ġewx affetwati bl-istess emendi</u>. Qal li jekk liġi hi applikabbli għal sezzjoni ta' persuni però mhux għal oħrajn allura m'hemmx għalfejn wieħed jipprova illi persuna oħra ġiet trattata b'mod differenti għaliex il-liġi stess tistabbilih.

17. Dwar dan l-ilment l-Ewwel Qorti rraġunat hekk:

> *41. "Insibu spjegat li: «According to the case-law, an applicant must establish that he is subject to a difference in treatment from others in a comparable position in the enjoyment of one of the rights guaranteed under the Convention, which difference cannot be objectively and reasonably justified, having regard to the applicable margin of appreciation. Once a difference in treatment is established, it is however for the respondent Government to show that it was justified (**Serife Yigit v. Turkey**, 2/11/2010)»[2]. Fl-istess xogħol jissokta jingħad: «By its formulation, the provision has been tied inexorably to the other substantive rights in the Convention. An applicant complaining of discrimination must allege it in respect of, for example, freedom of religion or fair trial. It is useless to invoke it in the area of employment rights, political office, pay, access to private leisure facilities ..... In Belgian Linguistics (July 23, 1968), the Court noted that the provision had "no independant existence" and it was as though it was an integral part of each of the substantive articles. Further, extreme discrimination*

[2] ***Karen Reid***, *A Practitioner's Guide to the European Convention on Human Rights*, Sweet & Maxwell, 2012, pġa.364.

*has been held by the Convention organs to constitute degrading treatment contrary to Art.3 (**East African Asians v. UK** (14/12/1973); **Cyprus v. Turkey** (10/05/2001))»[3].*

42. F'dan is-sens, min jallega t-twettiq ta' xi diskriminazzjoni fil-konfront tiegħu, ma jistax iressaq din l-allegazzjoni weħidha, iżda irid juri li l-aġir diskriminatorju ilmentat ikun sar b'rabta ma' jew fl-ambitu ta' wieħed mid-drittijiet fundamentali l-oħrajn, hekk imsejħa "sostantivi". L-istess awtriċi appena ċitata fil-fatt tikteb: «Conversely, a finding of no violation of a substantive article does not preclude the examination of the discrimination complaint, as in Abdulaziz v. UK where the claims under Art.8 where rejected. This is the type of case where the essence of the complaint is the discriminatory application of the measures which otherwise disclose no fundamental incompatibility with the provisions of the Convention»[4]. Dwar l-istess materja, ingħad ukoll li, «Subject to this limitation, the Court has generally approached the application and interpretation of Article 14 in an effective way. In particular, an applicant may establish a violation of Article 14, event though he cannot show or does not even claim, a violation of another article (see Belgian Linguistic case), provided that the claim falls 'within the ambit' of a Convention right. This is possible as the Court has held 'the notion of discrimination includes in general cases where a person or group is treated, without proper justification, less favourably then another, even thought the more favourable treatment is not called for by the Convention'»[5]. Fil-każ li għandha quddiemha l-Qorti, ir-rikorrent jorbot l-ilment tiegħu taħt l-artikolu 14 mal-jedd fundamentali sostantiv tas-smigħ xieraq.

*43. Huwa mportanti li jingħad illi «Article 14 contains a long, and apparently non-exhaustive list of characteristics which might render differential treatment discriminatory, so identifying the 'badge' on the basis of which the differential treatment is made is not usually a problem. Furthermore, these identified 'badges' are supplemented by an open-ended 'other status' category which has been held to include sexual orientation, marital status, legitimacy, status as a trade union, military status, conscientious objection, professional status and imprisonment»[6] (fl-istess sens ara per eżempju **Victor Spiteri vs. Avukat Ġenerali et,** Prim'Awla, 25 ta' Settembru 2008).*

*44. Ingħad ukoll illi jkun hemm ksur tal-artikolu 14 fejn jintwera li, mingħajr ġustifikazzjoni oġġettiva u raġjonevoli, persuni f'sitwazzjoni rilevanti simili jiġu trattati b'mod differenti (ara **Raymond Vella et noe vs. Il-Kummissarju ta' l-Artijiet,** Qorti Kostituzzjonali, 24 ta' Mejju 2004, b'referenza għad-deċiżjoni **Spadea and Scalabrino vs. Italy**). Dan huwa suffiċjenti għaliex «l-każi ta' diskriminazzjoni speċifikati fl-*

[3] Ibid.
[4] Ibid, paġna 371.
[5] ***Harris, O'Boyle and Warbrick,*** Law of the European Convention on Human Rights (2nd Edition), paġna 580.
[6] ***Harris, O'Boyle and Warbrick,*** op cit, paġna 584.

istess artikolu ma humiex restrittivi u kull każ fejn jirriżulta li l-individwu ġie diskriminat kontra, billi l-awtorita' ma tkunx aġixxiet b'mod imparzjali, anke mingħajr ma dik id-diskriminazzjoni tinkwadra ruħha taħt waħda mill-każijiet imsemmija f'dan l-artikolu, għandu wkoll ikun sottopost għall-iskrutinju tal-Qrati»[7].

*45. Issa kif diġà ġie rilevat, sabiex tinstab leżjoni taħt l-artikolu 14, ir-rikorrenti jrid juri li huwa ġarrab trattament differenti fit-tgawdija ta' xi jedd fundamentali ieħor taħt il-Konvenzjoni li mhux oġġettivament ġustifikabbli. U sabiex ikun jista' jingħad li jeżisti trattament differenti, ir-rikorrenti jrid juri li xi ħadd ieħor <u>f'sitwazzjoni analoga</u> għal tiegħu qed jiġi trattat b'mod differenti (ara **Alfred Spiteri et vs. Awtorità dwar it-Trasport ta' Malta et**, Qorti Kostituzzjonali, 7 t'Ottubru 2013).*

46. Ix-xebħ magħmula mir-rikorrent ma' persuni oħrajn – mhux identifikati – li <u>għad iridu jiġu mixlija</u> fil-Qorti Kriminali m'huwiex xebħ tajjeb sabiex jiġi radikat ilment taħt l-artikolu 14. Sabiex l-ilment tar-rikorrent jista' jibda biex jiġi kkunsidrat, huwa meħtieġ illi huwa juri li persuni fl-istess pożizzjoni tiegħu, u ċjoè li meta daħal fis-seħħ l-Att VII tal-2025 kienu diġà ġew notifikati bl-avviż imsemmi fl-artikolu 438(6) tal-Kodiċi Kriminali, ingħataw it-terminu sħiħ ta' għaxart ijiem imsemmi fl-artikolu 436(6) tal-istess Kodiċi. Dik il-prova però ma saritx.

47. F'dan is-sens, il-Qorti tagħmel riferenza għal dawk id-deċiżjonijiet fejn instabu bla bażi lmenti ta' diskriminazzjoni minn sidien li krew ħwejjiġhom qabel id-data tad-dħul fis-seħħ tal-Att XXXI tal-1995, u li bnew l-ilment tagħhom billi għamlu xebħ ma' sidien li krew ħwejjiġhom wara dawk l-emendi. Min kera ħwejġu <u>wara</u>, ma jistax jingħad li huwa f'sitwazzjoni analoga ma' min kera ħwejġu <u>qabel</u> dik id-data, u f'dan is-sens huma d-deċiżjonijiet kemm lokali[8] u kemm esteri[9].

48. Għalhekk dan l-ilment tar-rikorrent huwa infondat u qed jitwarrab."

18. Fis-sentenza <u>Moldovan et v Romania (No. 2)</u> tat-12 ta' Lulju 2004, il-QEDB qalet:

"136. The Court reiterates that Article 14 only complements the other substantive provisions of the Convention and the Protocols. It has no independent existence since it has effect solely in relation to the enjoyment of the rights and freedoms safeguarded by those provisions. Although the application of Article 14 does not presuppose a breach of

[7] ***Raymond Vella et noe vs. Il-Kummissarju ta' l-Artijiet***, Prim'Awla, 4 ta' Ġunju 1997, u kkonfermata mill-Qorti Kostituzzjonali fil-partijiet li jirrigwardaw l-artikolu 14 b'sentenza mogħtija fl-24 ta' Mejju 2004.

[8] ***Paul Azzopardi et vs. Joseph Elich et***, Qorti Kostituzzjonali, 27 ta' Jannar 2021.

[9] ***Zammit and Attard Cassar vs. Malta*** (QEDB, 30 ta' Lulju 2015); ***Bradshaw and others vs. Malta*** (QEDB, 23 t'Ottubru 2018).

> *those provisions – and to that extent it is autonomous – there can be no room for its application unless the facts at issue fall within the ambit of one or more of the latter (see, among many other authorities, Abdulaziz, Cabales and Balkandali v. the United Kingdom, judgment of 28 May 1985, Series A no. 94, p. 35, § 71, and Karlheinz Schmidt v. Germany, judgment of 18 July 1994, Series A no. 291-B, p. 32, § 22)”.*

19. Fl-ewwel lok magħmula l-konsiderazzjonijiet b'referenza għall-aggravju relatat mal-jedd għal smigħ xieraq, il-Qorti ma tistax tara kif l-ilment tal-attur jaqa' fl-ambitu ta' dak il-jedd fundamentali. Dan meta tqis li m'hemm l-ebda garanzija li liġi proċedurali għandha tkun retroattiva, apparti li f'dan il-każ m'hemm xejn li jtappan il-principju dwar ċertezza legali.

20. *Inoltre*, l-oneru tal-prova qiegħed fuq l-attur. Fil-fatt l-attur ma ressaq l-ebda prova li persuni oħra fl-istess pożizzjoni bħalu, ingħataw il-jedd li jagħżlu bejn ġuri u proċess kriminali li fih il-Qorti tkun presjeduta biss minn Imħallef. Meta l-Qorti qiegħda tirreferi għall-persuni fl-istess pożizzjoni tal-attur, ifisser akkużati li għandhom akkużi simili u li fid-data tad-dħul fis-seħħ tal-Att VII tal-2025, kienu diġà ġew notifikati bl-avviż tas-smigħ tal-ġuri. L-attur ma jistax iqabbel il-pożizzjoni tiegħu ma' dawk ta' akkużati li jiġu notifikati bl-avviż tal-ġuri wara d-dħul fis-seħħ tal-art. 3 tal-Att VII tal-2025. Filwaqt li meta daħlet fis-seħħ l-emenda, il-ġuri tagħhom kien għadu mhux appuntat għas-smigħ, fil-każ tal-attur u l-ko-akkużati l-oħra l-ġuri tagħhom kien diġà appuntat għas-smigħ u l-avviż ta' smigħ notifikat lilhom.

21. Fiċ-ċirkostanzi l-ilment tal-attur li hu vittma ta' diskriminazzjoni, hu bla bażi.

Deċiżjoni.

Għal dawn il-motivi tiċħad l-appell tal-attur bl-ispejjeż kontrih.

Mark Chetcuti Prim Imħallef	Giannino Caruana Demajo Imħallef	Anthony Ellul Imħallef

Deputat Reġistratur
jb